

Transports un vide Eiropā

Transporta apjoma palielināšanās rada lielāku slodzi videi, īpaši attiecībā uz klimata izmaiņām un bioloģiskās daudzveidības zudumu. Pašreizējie pasākumi šo tendenču novēršanai labākajā gadījumā tikai palēnina kaitīgo iedarbību.

Savukārt tehnoloģiskie uzlabojumi samazina autotransporta radīto gaisa piesārņojumu neskatoties uz šā transporta veida apjoma pieaugumu. Tomēr arī šajā ziņā jādara vairāk, lai atrisinātu pilsētu gaisa piesārņojuma problēmu.

Šajā paziņojumā ir izskatītas izmaiņas laika posmā no 20. gadsimta 90. gadu sākuma līdz šā gadsimta sākumam.

Tendences transporta nozarē

Transporta apjoms turpina palielināties

Atdalīt transporta apjoma palielinājumu no ekonomikas izaugsmes ir ES transporta politikas pamatmērķis jau vairākus gadus, tomēr tas vēl nav īstenots. Transporta apjoms ES ir pastāvīgi palielinājies tādā pašā tempā kā notikusi ekonomikas izaugsme vai pat straujāk — gandrīz 20 % pasažieru transportam un aptuveni 30 % kravas transportam.

Autotransporta un gaisa transporta apjoms palielinās straujāk nekā citu veidu transporta apjoms

Vēl viens ES transporta politikas pamatmērķis ir stabilizēt dažādo transporta veidu sadalījumu 1998. gada līmenī līdz 2010. gadam.

Tomēr transporta nozarē aizvadītā gadsimta 90.-tajos gados visstraujākais pieaugums bija autotransportā un gaisa transportā, savukārt attiecībā uz citiem transporta veidiem, piemēram, dzelzceļu, autobusu un iekšzemes ūdensceļu transportu bija vērojama tendence šim apjomam nemainīties

vai pat samazināties. Gaisa transports bija transporta veids, kas attīstījās visstraujāk — 5 % vai lielāks ikgadējs apjoma palielinājums.

Transporta infrastruktūra turpina paplašināties

Pēdējā desmitgadē autoceļu tīkls ir paplašinājies vairāk nekā par 12 000 km vecajās dalībvalstīs un par apmēram 1 000 km jaunajās.

Investīcijas ES Viseiropas transporta tīklā ir galvenokārt bijušas vērstas uz trūkumu novēršanu pārrobežu ātrgaitas dzelzceļu un autoceļu nozarē, un autoceļu programma bija krietni vairāk attīstīta par dzelzceļu programmu.

Tā rezultātā kopējais automaģistrāļu garums strauji palielinājās, savukārt parastā dzelzceļu un iekšzemes ūdensceļu infrastruktūra pamazām saruka.

Cenu struktūras kopumā neatbalsta ES transporta politikas mērķus

Ir novēroti nelieli sasniegumi transporta izmaksu restrukturēšanā,

kura vērsta uz ārējo izmaksu labāku internalizāciju, kas palīdzētu samazināt kopējo pieprasījumu pēc transporta un transporta infrastruktūras, kā arī uzlabot sadalījumu pa nozarēm.

Piemēram, cenas vēl arvien ir izdevīgākas privāto vieglo automašīnu, nevis sabiedriskā transporta izmantošanai. Kopējās vieglo automašīnu izmantošanas izmaksas, ieskaitot gan iegādi, gan ekspluatāciju, ir saglabājušās nemainīgas, savukārt pārējo transporta veidu izmantošanas izmaksas ir palielinājušās. Tas nozīmē, ka tiem, kuriem nav savas automašīnas, ir samazinājušās pārvietošanās iespējas.

Ir ieviesti normatīvie akti, saskaņā ar kuriem daļa no infrastruktūras izdevumiem jāiekasē atpakaļ dzelzeļa un ceļa transportam, un arvien vairāk palielinās prasība ieviest degvielas nodokli lidojumiem starp ES valstīm.

Vides tendences

Samazinās kaitīgo izmešu apjoms

Autotransporta radītais kaitīgo izmešu daudzums ir būtiski samazinājies. Tas izskaidrojams ar ES standartiem attiecībā uz autotransporta izmešiem, kas pakāpeniski noteikti stingrāki kopš aizvadītā gadsimta deviņdesmito gadu sākuma, un šis process vēl arvien turpinās. Ar normatīvajiem aktiem reglamentētā piesārņojuma apjoms samazinājies par 24 % līdz 35 % (izņemot starptautisko aviāciju un jūras kuģniecību).

Tomēr neskatoties uz autotransporta radītā gaisa piesārņojuma samazinājumu vēl arvien ir nopietnas gaisa kvalitātes problēmas pilsētās. Vajadzīgas papildu iniciatīvas, lai samazinātu veselībai kaitīga piesārņojuma ietekmi uz iedzīvotājiem.

Nodrošinot, ka pārbaudes cikli atspoguļo faktiskos braukšanas apstākļus, ieskaitot dīzeļmotoru automašīnu 'elektronisko tūningu', var sasniegt tikpat nozīmīgu rezultātu kā turpinot paaugstināt prasības attiecībā uz autotransporta līdzekļiem.

Pirmoreiz sākot no 2005. gada tiks ieviesti izmešu standarti dzelzceļu lokomotīvēm un iekšzemes ūdensceļu kuģiem. Starptautiskie standarti attiecībā uz lidmašīnu izmešiem ir izmantoti jau daudzus gadus un aizvadītā gadsimta 90.-tajos gados

tie ir noteikti vēl stingrāki. Tomēr šie standarti attiecas tikai uz izmešiem lidostās un ap tām; netiek ņemti vērā izmeši lidošanas augstumā, kas veicina globālo sasilšanu.

Palielinās siltumnīcas efektu radošo gāzu izmešu daudzums

Vieglie automobiļi ir kļuvuši efektīvāki. Tomēr automašīnu radīto CO₂ izmešu samazinājumu kompensēja transporta apjoma palielināšanās. Tā rezultātā autotransporta radīto CO₂ izmešu neto apjoms palielinājies par apmēram 20 %.

Automašīnu ražošanas nozares pašreiz spēkā esošās saistības samazināt to CO₂ izmešu apjomu, ko rada automašīnas, beidzas 2008./2009. gadā. Tādēļ jāprecizē turpmākais režīms šajā nozarē, paplašinot piemērošanas jomu, lai šis režīms attiektos arī uz autofurģoniem, kā arī nodrošinot, ka pārbaudes cikli atspoguļo faktiskos braukšanas apstākļus, un tādu iekārtu kā gaisa kondicionieru izmantošanu.

Aviācija arī ir nozīmīgs un augošs CO₂ emisijas veicinātājs. Tā kā strauji palielinās gaisa transports, tā ietekme uz klimatu drīz būs lielāka par vieglo automašīnu radīto ietekmi, un ir paredzams, ka līdz 2030. gadam tā būs divreiz lielāka. Tāpat kā starptautisko kuģniecību arī aviāciju nereglamentē Kioto protokols.

Palielinās ietekme uz biotopiem

Transporta infrastruktūra ietekmē biotopus un bioloģisko daudzveidību, izmantojot zemi, ar trokšņu un gaismas radītajiem traucējumiem, gaisa piesārņojumu un ainavas sadalīšanu. Paplašinoties transporta infrastruktūrai, arvien vairāk aizsargājamās dabas teritorijas tiks apdraudētas. Vidēji apmēram pusi no aizsargājamām teritorijām jau ir ietekmējis transports. Ir vērojamas lielas reģionālas atšķirības, kas cieši saistītas ar apdzīvotības blīvuma atšķirību, taču transports nopietni ietekmē pat attālus reģionus Arktikā.

Atsauces

Desmit galvenie transporta un vides jautājumi politikas veidotājiem, EVA Ziņojums Nr. 3/2004, Eiropas Vides aģentūra, Kopenhāgena, 2004. g.

Eiropas Vides aģentūra
Kongens Nytorv 6
1050 Copenhagen K
Dānija

Tālr.: +45 33 36 71 00
Fakss: +45 33 36 71 99

Tīmekļa vietne: www.eea.eu.int
Informācija: www.eea.eu.int/enquiries

